

UMETNOST

LETNIK IV. 1939/1940 — PROSINEC

MESEČNIK ZA UMETNIŠKO KULTURO
UREDNIŠTVO LJUBLJANA POD TURNOM 5

5

številka

Važno!

Vse naše cenj. naročnike, ki so v zaostanku, prosimo ponovno za poravnavo vsaj polletne naročnine za tekoči IV. letnik

Letna naročnina znaša Din 100.— za ilustracijski papir, ali Din 130.— za kredni umetniški papir

Poslužite se položnic, ki smo jih že opetovano priložili reviji!

FR. STELĚ

Monumenta Artis Slovenicae

I. knjiga: Srednjeveško stensko slikarstvo Din 504.—

II. knjiga: Slikarstvo baroka in romantike. Din 366.—

(z obvezo odjema celotnega dela, ki bo obsegalo še po eno knjigo kiparstva in stavbarstva).

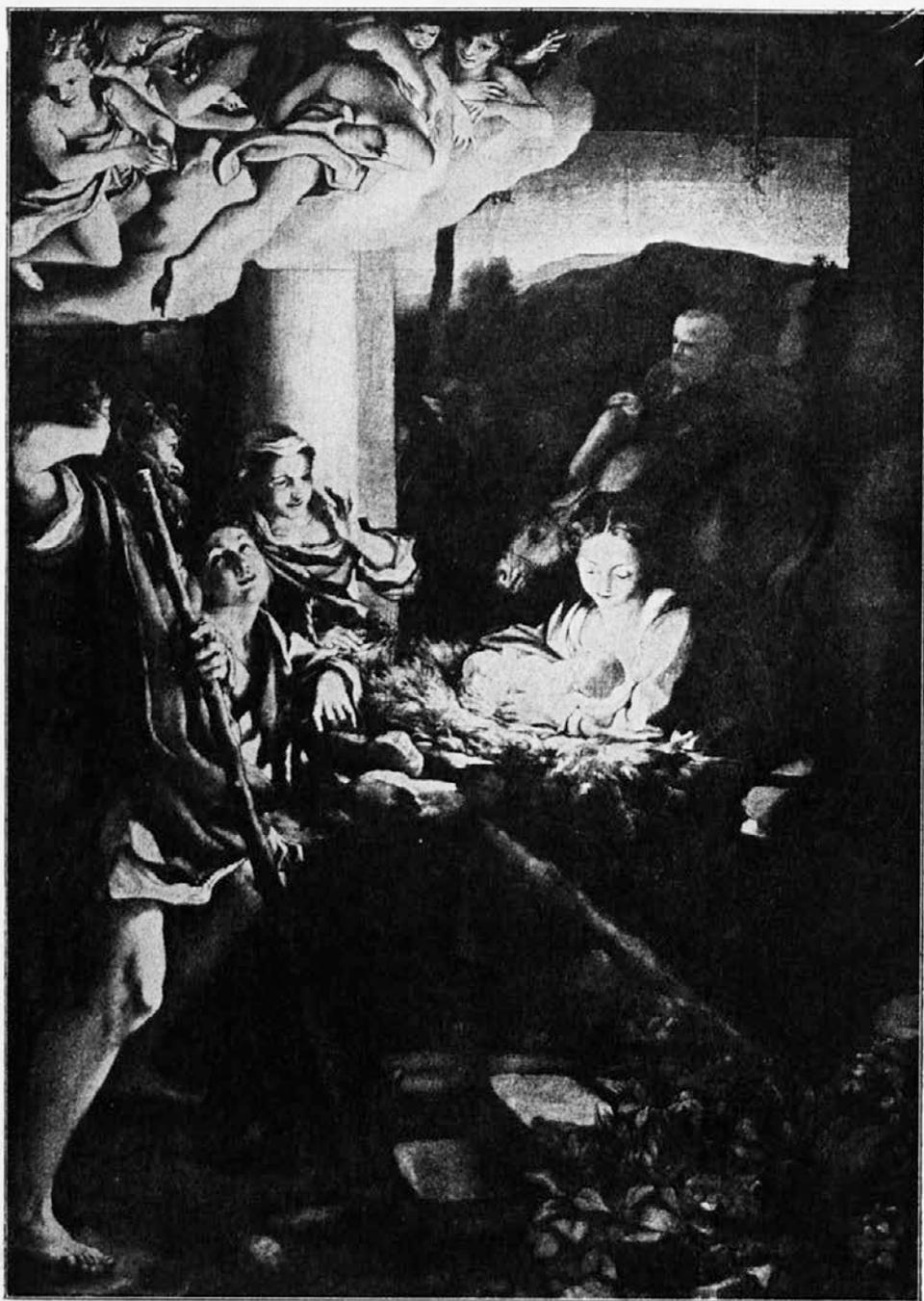
Največje umetnostno zgodovinsko delo slovenskega naroda!

PRI AKADEMSKI ZALOŽBI V LJUBLJANI

(Hotel Slon)

»UMETNOST« — mesečnik za umetniško kulturo — Uredništvo Ljubljana, Pod turnom 5
Poštno hranilnični račun št. 17.794. — Nenaročeno gradivo se ne vrača.

Izdaja Bibliofilska založba v Ljubljani. Za uredništvo odgovarja MIHA MALEŠ v Ljubljani.
Tiskala Narodna tiskarna d. d. v Ljubljani — Predstavnik Fran Jeran

Correggio — Sveta noć — Olie

Miha Maleš

VESELE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO

želita vsem cenjenim naroč-
nikom in prijateljem
uredništvo in uprava
„UMETNOSTI“

Ada Negri

Vrnitev o božiču

In rekla je mati: „Pustite mu vrata priprta le, da se ne zmoti.“
Pustili so vrata priprta: on vstopi po večnosti poti.

Po poti sneženi in blatni vodnik mu je zvezda bilá, ki zapali
na nebu takrat se, ko v hlevu rodi se spet Jezušček mali.

Približa se pragu molčeč in molčeč plašč ob zidu obesi na klin.
(Bil ves od šrapnelov preluknjan je, cunjast, kot plašč ki ga nosi capin)

Da ne bi mu videli čela urno na oči si zasloni čelado,
in v krogu družine molčeče se vsede, kot prej že imel je navado.

„O mati, zakaj le, obleke, kot včas, ne nosite pisanosinje?“
„Oblečem jo jutri, moj sinko, na dnu je še skrinje, na dnu je še skrinje.“

„Zakaj tako sključen, moj oče, zakaj vse zbrzdano vam lice je milo?“
„Sem star že in truden, a če se dotakneš samo me, vse to bo minilo.“

„Sestrica, ti z lahkim korakom, zakaj pa v laséh tvojih črni so traki?“
„Se motiš, moj dragi, saj v barvi so morju in nebu enaki.“

Tedaj od zvonov, ki so k maši polnočni zvonili, ko zvezdice bele
miru in ljubezni so lilije v noči tej sveti vzcvetele.

In glej, zdaj ob „Gloriji“, dvignila se je vojaka koščena postava,
čelado je snel in pobožno se mu je priklonila glava.

Odkrita zdaj sredi je čela gorela velika mu rana,
kot krona posvečenih kraljev, luč sveta za veke prižgana.

A pod diademom krvavim on sklonil je glavo in šel,
kot tisti, ki dal ni ničesar, kot tisti, ki ne bo ničesar imel.

Prevedel Alojz Gradnik

POGLED NA ZAČETKE FRANCOSKEGA IMPRESIONIZMA

V kompoziciji krajine je najbolj važno to, da spregovori krajina sama in da se ji človek spoštljivo umakne. Ali ni pravkar spoznal vse svoje človeško gorje in zlo, svoje dvome in svojo neznatno vlogo napram toku velikih dogodkov, ki gredo z železno silo preko njega, kljub vsem uspehom tehnike in civilizacije? Kakor človek z ulice se tudi umetnik sprašuje, kako je dorasel času in zahtevam okrog sebe. Usoda človeka se kaj naglo spreminja, včasih je kakor neka senca pod drevesom in včasih je kakor mogočna in nepremakljiva gora na najvišjem obzorju. Tako govori človek iz krajine, on sam pa je na sliki le neznatna nitka iz mreže barvnih lis in navadna svetlobna ali barvna ploskev poleg druge, ki lahko predstavlja karkoli že. Impresionisti snovnega področja niso toliko razširili kot so to storil prav za prav realisti pred njimi. Nekateri mojstri se zelo omeje na posamezno snov, na določeno predmetno motiviko, ki jo ponavljajo nešteto-krat v vseh mogočih svetlobnih in barvnih odnosih. Bolj in bolj pa je upodobljen človek kot socialno bitje, bodisi v familiji, v družbi, v zabaviščih ali pri vsakdanjem delu, ki ga preživlja. Socialnokritična tendenca se oglašča od realizma dalje neprenehoma. Toda že ob početkih impresionizma je zaživelo krajinarstvo tako intenzivno kakor nikoli popreje, deset in desetletja ostane slikarju najbolj negovana in najbolj zgovorna snov. Res je, akt in tihožitje sta tudi prav dobro odgovarjala okusu tedanje dobe, vendar je krajina v pleneru najprepričevalnejši in zato maksimalni izraz naturalistično mislečega Evropejca, ki je izgubil vero v abstraktno idealizacijo in v irrealno metafiziko preteklih stoletij.

Manet je obvladal vse snovne panoge in še ni izključeno le krajino upodabljal, kakor je to delal Claude Monet (1840—1926), mojster, ki so ga prvega imenovali impresionista in ki je najdalje živel od vseh svojih tovarišev. Manet je dal svojim osebam še neugaslo moč notranje karakteristike, psihološke interpretacije, lepoto čustvene jasnosti. Njegov »Meščan s pipo« je taka harmonično in organsko zaključena celota, ki se je izkristalizirala okrog vsebinske ali idejne tipičnosti podane snovi. To je bil klasični malomeščan, konkreten še v klasičnem pomenu, objektivno in deskriptivno orisan. Početki impresionizma so tu obseženi le v stopnjevanju barvne dinamike, torej le v formalno tehničnih sredstvih. To velja za večino Manetjevih figuralnih podob. Razvojno gledano je Monet značilnejši in naprednejši v oblikovanju impresionističnih zahtev. Kot pravi krajinar se pokorava dosledno le študiju svetlobne atmosferične prirode. Omejuje se le na neposredne fizične momente, na optična izkustva, ki jih tolmači v številnih variantah. Lirični nastroj in poezija tvorita le zunanjo primes umetniške individualnosti, narava pa ni v bistvu niti lepa niti nelepa. Tako sprejema Monet slikarsko substanco le z očesom kot fiziološkim organom in ne s pomočjo idejne fantazije. Duševnost je osebnega pomena in subjektiven transparent, ki prvotno še ovira spoznavanje resnične nature. Vendar naj bo kot neizbežen element upodabljanja tudi na umetniškem delu navzoč. Kakor vidimo, je v prvotnem stadiju

P. A. Renoir — Pri klavirju — Olje — Zbirka G. Wildenstein v Parizu

impresionistični individualizem še zelo zmeren. Ni čuda, če je nastopil kot reakcija proti romantičnoklasicistični zmedi in kot višja stopnja »objektivnega« realizma.

Preciznost zunanjega dojemanja naraste pri Monetju nujno do nove tehnične metode. Barvno ploskev sestavlja z najmanjšimi potegljaji čopiča, črto na črto, dokler ne doseže določene barvne nasičenosti v direktni sončni razsvetljavi. Lokalno barvo je rušil že Manet. Zračne plasti, prepojene od sončne luči, vibrirajo v neštetih barvnih odtenkih, tonske nijanse se naj sedaj spreminjajo z naglico sekundnega odlomka. Muzikalni valeurji barve zazvene spontano in s sugestivno privlačnostjo. Podobni nazori porajajo celo vrsto teorij o splošnih filozofskih temeljih estetike. Do pointilizma je le še korak: mesto barve naj se slika sončna luč, eter, ki je osnovnejša prvina kot barva. Tehnične variante tega znanstveno fundiranega in sistematično proučenega slikarstva spopolnjujejo še

nadalje mojstri Camille Pissaro, Alfred Sisley, Georges Seurat in Paul Signac. Oba poslednja slikarja otvarjata šolo divizionizma ali neoimpresionizma, tehniko skrajnih tonskih modulacij.

Kakor Manet izbira tudi Auguste Renoir (1841 — 1919) snovi še vsestransko in se ne omejuje samo na figuro ali morda na krajino. Obema slikarjema je glavni notranji odnos do predmeta precej soroden, oba tudi nista še opustila risarskega konturiranja realističnih snovnih form, vsaj načeloma ne. Poznejšemu Renoirju se zabrišejo konture in zlijejo barve v najmehkejše prehode. Zgodnji Renoir pa je precej neenoten, deloma se še priključuje Monetju in Sisleyju, deloma še vztraja pri Courbetjevem realizmu. Porcelansko slikarstvo ga je še od početka zanimalo in tudi v svoji drugi polovici življenja ne zatajuje svojega izrazitega nagljenja do linearnega ritma in z njim združene profinjenosti in elegance. V 70.-tih in 80.-tih letih nastajajo za mojstra najznačilnejša dela, figuralne kompozicije, akti in otroški portreti, ki so Renoirja proslavili in ga postavili med veličine francoskega impresionizma. Rodbinske skupine, predvsem pa deklice meščanskih salonov, plesni pari, vrtno in kopalne scene ter bujni ženski akti povzdignejo Renoirja nekoliko v sfero modnih in zabavnih aktualitet, kakršne obdajajo brezskrbno in uživanja polno življenje visoke pariške buržoazije. Renoir je bil pri vsem tem resen in polnokrven umetnik, izredno produktiven slikar, ki je mogel v ugodnih življenjskih razmerah izčrpati vse bogastvo svojega velikega talenta. Francoski lepotni tip njegovih lepotic pooseblja visoko kultivirano senzualnost in perfektnost stoletja nepretganih slikarskih tradicij. S prožnim esprijem se družijo tipični romanski sentiment. Tu je občutje za skladnost, ravnovesje in povezanost oblik prav tako merodajno kakor v renesansi ali v rokokoju. Kompozicija mora biti jasna in pregledna, da se prav noben člen ne vsiljuje brez logično utemeljene potrebe v ospredje. Taka stvarnost ne učinkuje priučeno in umetno, temveč smiselno in organsko. Renoir je v najodličnejši meri Francoz, kar je najbolj tipično za njega.

Renoir kot slikar impresionist ni doprinesel nič bistveno novega. Rožnati in belkasti toni ženskega inkarnata so nedosegljive prosojnosti, v mikavnem ritmu se razblinjajo in spet zgoste nalik rokokojski igrivosti. Polsence na oblinah pripravljajo blesk polno razsvetljenih mest, proti ozadju pa ugašajo v toplini pregrinjajočega modrega ali rjavordečega kolorita. Posebna Renoirjeva odlika leži v tem, da ne utruja s svojo slikovitostjo, nasprotno, osvežuje iznenada še tako subtilnega in senzibilnega razvajenca. Na figuralnih skupinskih delih se pridružuje harmonični slikarski polnosti oblik naravna in neprisiljena kompozicijska gradba. Renoir rešuje svetlobno in barvno graduacijo v tehničnem pogledu podobno kot njegovi sovrstniki 80.-tih let, namreč s podrobnim nanašanjem barve. Kdor je videl karakteristični renoirevski oval glave, temni blesk oči ali čudovito prosojnost luči, bo ohranil nepozaben spomin na mojstrstvo francoske umetniške kulture. (»Klovna na priobčeni sliki še kaže španske vplive in je zgodnejše delo, ostale slike izvirajo iz zrele dobe po 1880.)

Če so figure Renoirjevih del še zgolj statično mirovale, bodisi ležale, sedele ali stale, tedaj je Hilaire-Germain-Edgar Degas (1834 — 1917) tisti

P. A. Renoir — Klovn — Olje — Muzej Kröller - Müller — Ede na Nizozemskem

mojster med impresionisti, ki je upodabljal gibanje in premikajoče se telo v tro-dimenzionalnem prostoru. Prvič je Degas prostorno sceno razširil in zato poglobil ozadje, drugič je pomnožil snovni repertoar in je preiskal sleherno slikarsko mikavnost Pariza — od kavarniške demimondke do baletne plesalke in konjskih dirkačev — tretjič: zagrabil in rešil je najbolj komplicirane kompozicijske probleme z nenavadno sigurnostjo. Svetloba in ozračje se pred navedenimi nalogami že razumejo po sebi. Kar pomnimo je bilo tudi razgibano telo malo učinkovito

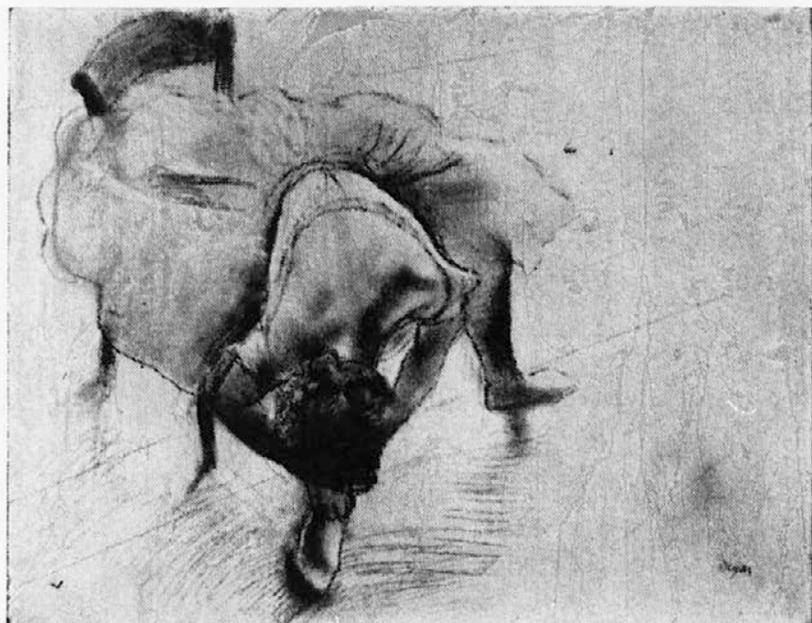
gibanje in vedno le bolj statično mirovanje. Posamezni gibi so bili opisujoče nakazani, zadoščala je slikovita pojava, ki jo je bilo treba posredno interpretirati. Degas se je lotil najtežje in nehvaležne naloge že od početka. Slikarjeva sredstva ne segajo več preko določenih meja. Navzlic tem že kipe krožeči gibi Degasjevih baletnih udov in naglica bežnih momentov se zgrinja čez slikarjevo platno, čigar novo projekcijsko funkcijo prevzame le malo za tem kinematografska iznajdba. (Tehnični paradoks epohalnega pomena: degradirano belo platno, ki naj služi odslej le kot zaslon gibljivim in ne več lepljivo pritrjenim podobam.)

V čisto človeški obliki, iz čustev človeške in umetniške solidarnosti, pa tudi iz skritih kurioznih nagibov artizma so vzniknile lahkokrile baletke v svojih efemer-nih pozah. Degas jih poišče na razsvetljenem plesnem odru, iz poltemne svoje lože, iz parterja, v garderobi, v ateljeju. Od žurnalistično reporterske skicirke do svečane podobe v salonsko reprezentativnem stilu obrede svoj priljubljeni ambijent. V Degasju resnično ne smemo gledati le frapantnega virtuozna, kakor tudi Renoirju nismo podtikali opazke dvoumne erotike, ne, Degas je v svojem bistvu mnogo pomembnejša umetniška osebnost. Visoko kultiviran Parižan in genialen slikar najbolj preračunane kompozicije odločata nad njegovo duševnostjo in jo vztrajno držita v smeri najsmelejših umetniških naporov. Degas izvira iz vplivne in premožne družine in je bil med sodobniki impresionisti ekonomsko najbolj neodvisen. Vse življenje je bil samotar, ki mu ni bilo, do slave in hrupa okrog »Salona«. Njegov slikarski protekcionizem ga je vedno odbijal. Degas je v svojem poštenju ravnal po svojem prepričanju in je simpatiziral raje z mladimi »neodvisnimi«, ki jim je bil po duhu in umetnosti soroden.

Že v 80. in 90. letih odpade od impresionizma več mojstrov, pojavljajo se nove struje figuralno dekorativnih in idejno stilizirajočih tendenc. Še bolj kot Renoir se odvrta od tesne enostranosti impresionistične teorije veliki reformator umetnosti ob koncu stoletja Paul Cézanne. Vztrajal pa je do kraja najbolj konsekventno teoretik in sistematik Camille Pissaro (1830—1903), pristaš Seuratjeve tehnike, razumski analitik in vzgojitelj prve impresionistične generacije. Kmalu

Matija Jama — Krajina — Olje

E. Degas — Plesalka — Risba — National Gallery of Victoria — Melbourne v Avstraliji

za njo živita in delujeta izven opisane skupine mojstrov dva velikana obnovitelja francoske moderne, umetnika svetovnega pomena, Cézanne in Vincent van Gogh, ki sta rešila slikarstvo propada in ga popeljala iz zastoja na nove postojanke 20. stoletja.

Veter

Iz stare zamorske poezije

Nekoč je bil veter človek. Postal je bitje s perjem in je letal, kajti ni več mogel hoditi, kakor je hodil v začetku, resnično je letal po zraku in stanoval je v gorah. In tako je letal. Nekoč je bil oseba: nekoč je kotalil žogo; lovil jo je, kajti čutil je, da je oseba. Postal je bitje s perjem, letal je in živel v gorski luknji. Prihaja iz nje, leta in se vrača domov. Hodi v luknjo spat, nešteto krat se prebudi in vstane; in znova leti daleč... Znova se vrne domov, kajti čuti, da postaja lačen in da si mora poiskati hrane. Še nekaj je, naprej in naprej je; vrača se domov v gorsko luknjo, da bi spal, da bi spal tam.

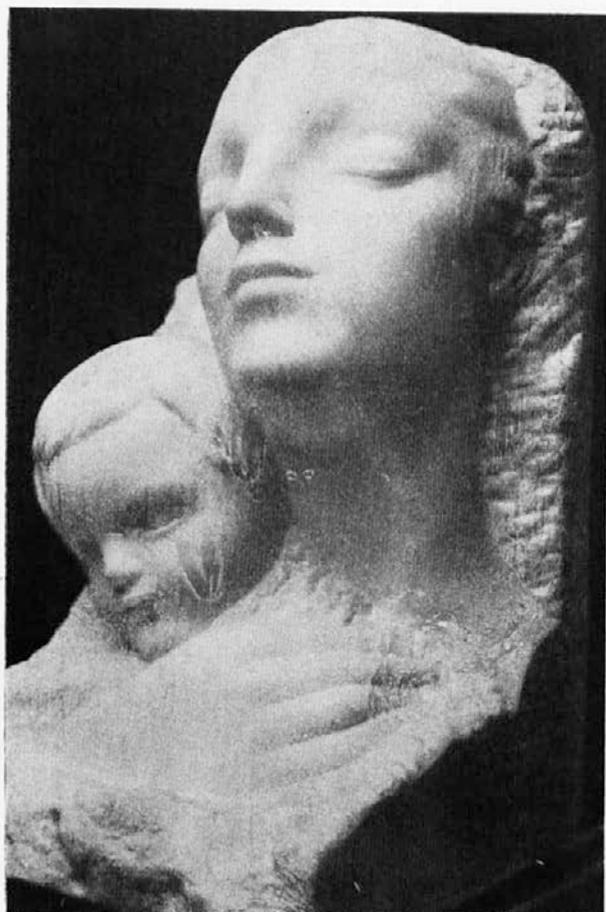
Miha Males

Sv. Urh na Križni gori
Angel trobentač na oboku prezbiterija.
Freska iz konca XV. stoletja

Sv. Urh na Križni gori — Plešči angel na oboku prezbiterija — Freska iz konca XV. stoletja.

Zdenko Kalin — Mati — Kamen

France Stele

ANGELA S SV. URHA

Angela sta z gotskega oboka cerkve sv. Urha na Križni gori nad Staro Loko. Z ostalimi slikami v prezbitteriju te cerkve jih je naslikal neznan slikar okrog l. 1500. Ta slikani obok spada med najbogatejše in najlepše v gotskem načinu poslikane oboke pri nas. Kaže nam Kristusa kot kralja nebes, obdanega od podob evangelistov in angelov, ki muzicirajo na razna godala ali pa drže v rokah napisne trakove z besedilom cerkvene himne »Benedictus...«. Na naših slikah vidimo dva najlepša teh angelov. Oni na sl. 1. je eleganten v svojem pojavu in zelo izrazit v pihanju v trobento, drugi na sl. 2. pa je ves vzradoščen in poskakuje ob petju svoje hvalnice. Razen lepote in resničnosti izrazov obrazov opozarjamo posebno na veliko skrb, s katero je slikar uredil obleke v velike, dekorativno učinkovite gube. Slikar teh slik spada med najboljše gotske slikarje, ki so delovali pri nas. Realistični izraz, ki ga je iskal in uresničil v teh angelih, še bolj pa v nekaterih glavah v legendi sv. Urha in sv. Korbinijana na stenah iste cerkve, nadkriljuje vse, kar je sicer dosegel poznogotski realizem pri nas.

Stanko Dremelj — Plaketa — Bron

Eda Stadler

RAZSTAVA UMETNIC V JAKOPIČEVEM PAVILJONU

Prvi dnevi novembra, tega najmračnejšega mesca, polnega sivine in težkih spominov na rajne, so nam prinesli v kulturnem življenju nad vse vesel in lep dogodek. V Jakopičevem paviljonu so razstavile svoja dela naše likovne umetnice. Iz njihovih stvaritev je zavel duh vedrega optimizma in odločna afirmacija neminljivih vrednot umetniškega ustvarjanja. Dokaj pohvalnih besed je bilo že izrečeno pogumnemu in kvalitetnemu delu teh kulturnih delavk in vse so resnično zaslužene.

Ako pogledamo razstavo najprej v celoti, se mi zdi zelo zanimiv pojav, da se je od svetega števila dvanajstih samo ena umetnica posvetila kiparstvu. Je to Dana Pajničeva, katere delo je med nami že dobro znano. Toda, tudi ona se na tej razstavi ni pokazala kiparko v pravem smislu besede. Razen ležeče žene, ki pa je le delno res kiparsko (maillolovsko) obdelana, v celoti pa vpliva predvsem kot dekorativna plastika, nimamo na razstavi velikega celotnega, okroglega kipa. Ogromna glava mačke žal ne vpliva prepričevalno. Nad vse odlična pa je dekorativna keramika Zamorka z otrokom. Kipec je visok cca 30 cm in predstavlja mlado zamorsko mater, kateri se boječe stiska za roko otrok. Delo se odlikuje po izredni finoči in eleganci. Prav posrečen je kovinsko sivi ton statuete, ki podčrtava lepoto slokega, mladostnega telesa žene. Reminiscenco na Pariz najdemo tudi v dekorativnem krožniku. Mnogo poguma in zanosa pa je v reprezentativnem reliefu Pajničeve Žene pod drevesom, ki pa se mi po vsebini in po obliki ne zdi eno njenih najboljših del. Reliefa sta tudi Petelinji boj in Otroci z gnezdom. Tesno povezanost kiparke z naravo izdaja Krava s teličkom, ljubezniv motiv iz živalskega življenja. Prav ljubka je tudi keramika Otrok. Če si ogledamo sedaj v duhu na kratko delo razstavljaljavih slikaric po abecednem redu, stoji na prvem mestu Milica Beševič

Elda Piščanec — Poletje — Olje

iz Beograda. Najlepše se nam je predstavila s svojim avtoportretom, slikanim s krepkimi potezami, ki bi bile prav lahko prišle izpod moške roke. V tej lastni podobi ni prav nič laskanja in samoljubja (razen če tako močno podčrtana preprostost in odločnost tudi morda ni koketerija). Ista udarnost nas preseneča pri njenih oljih, dveh motivih iz Ulcinja. Zajeta ni sentimentalna, opojna nota vročih južnih pokrajin, temveč ona mogočna in veličastna, ki zgrabi in zresni človeka. In takšno gledanje je za žensko gotovo odlika. Razposajeno, kot orientalska šala, je njeno Tihožitje. Človek čuti, da je stvaritev umetnice, živeče v miljeju, ki je ves prepojen s kričečimi barvnimi refleksi pisanega Vzhoda. Mene je ta »natura morte« sprabila v dobro voljo, dasi morda njena umetniška cena ni bog zna kako visoka.

Slikarica Jela Humek Trnkoczy se nam je predstavila predvsem kot portretistka. Človeku se prikupi z diskretnostjo in premišljeno preudarnostjo, kateri odlikujeta njena dva avtoportreta, podoba sina pesnika Župančiča ter nad vse plemeniti portret gospe M. G. Poleg portretov je razstavila olja: Potonke, Kutne in Ljubljanico.

Portret zanima tudi Mara Kraljevo. Podoba hčerke se mi kot portret ne zdi zelo posrečena. Vsekakor mnogo boljša je po-

doba gdč. R. M., ki je zlasti barvno zanimiva. Odličen je stari Gorenjec, katerega obraz je skrbno izdelan in kaže mnogo ljubezni do modela in tehničnega znanja. Vsekakor ponesrečeno pa je ozadje, ki ne hote spominja na slikarje »terza classe« tirolskih kmečkih tipov. Da je oblikovanje prostora in kompozicija trd oreh, nam kažeta njeni sliki Begunci in Kmetje. Zelo pohvale vredno pa je, da je edina izbrala motive iz našega domačega, kmečkoga okolja. Res dobre pa so njene Tulpe, tiste prekrasne cvetke, ki so za upodabljanje tako priljubljene.

Bogat je razstavljeni material Štefe Pažičeve iz Zagreba. Izmed olj (Studija, Tihožitje, Dalmatinska pokrajina 1 in 2) zavzema Otrok kvalitativno prvo mesto. Slika odlikuje izredna toplina drugače dokaj skopih barvnih tonov. Njeni akvareli in risbe pa niso vzbujale posebne pozornosti.

Predvsem pokrajinarko se je pokazala Elda Piščanec. Med tremi Motivih iz Kranja mi je zlasti ugajala števil. 3, ki je poleg Pokrajine za moj čut njeno najboljšo delo. Poleg olj: Tihožitje, Sončnice z jabolki, Knjiga, Pietà in Poletje, je imela razstavljen zanimiv akvarel Dekle s harmoniko in motipijo V čolnih.

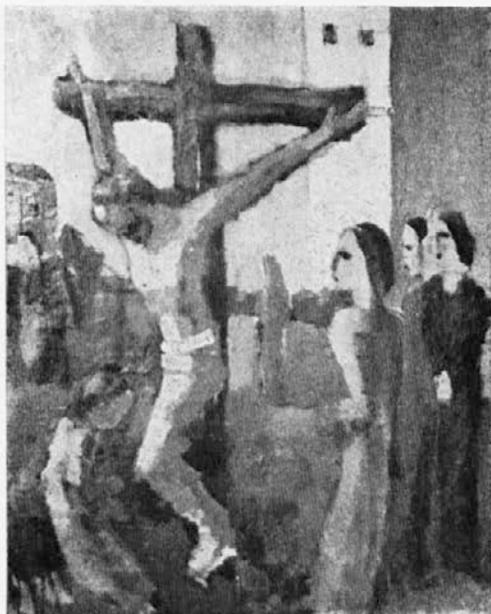

Mara Kralj — Podoba hčerke — Olje

Religiozni motiv Križevega pota daje na tej razstavi glavno obeležje delu Mire Pregljeve. Tri variante so slikane v tehniki olja, štiri pa so slikane na steklo. Simpatična poteza je le reminiscenca na naše domačinske slikarje, na kmečke »pobožne podobce« na steklu. Zanimiv poskus je Kompozicija (tudi steklo). Tenkočutno slikarico cvetic se nam je pokazala z Makom in Tihožitjem. Da obvlada prav dobro človeško figuro, kompozicijo in prostor, nam je dokazala z Dekletom pri oknu, ki prav po žensko lista v modnem časopisu.

Temperamentna, kot jo že poznamo, je bila zopet Bara Remčeva. Pokazala nam je portret, tihožitje in dve pokrajini. Najbolj osvaja gledalca olje Pod Golovcem. Intenzivni, toda nekoliko ublaženi rdeči toni, ki so tako priljubljeni na paleti Remčeve, dajejo jesenskemu razpoloženju narave izredno prepričevalnost in ubranost.

S svojim solidnim tehničnim znanjem prepričuje Avgusta Santel. Zlasti Petunje in Tihožitje jo kažeta kot umirjeno slikarico starejše generacije. Da je obvladanje tehnične platit ustvarjanja važen činitelj, nam kažejo akvareli Split 1 in 2 ter slika Škofje

Mira Pregelj — Oljska gora — Olje

Loke, tega tako prikupnega in kot za slikanje ustvarjenega slovenskega mesteca. (Tudi akvarel.)

Da so začetniške težave že davno, davno premagane, se jasno vidi na obeh Tihožitjih Henrike Santel.

Nek umirjen, če hočete staromodni dih veje iz dela Anice Zupanec Sodnik. Zlasti močno se to odraža v Interieurju in Stariarici. Cvetje, Tihožitje in Tulipani so polni poezije, kjer se harmonično zlivata fini čut in resnično znanje.

Živahnost in razgibanost Primorke se kaže v delu Božene Vilhar Ružič iz Sušaka. V olju in akvarelu nam je naslikala svoje rojstno mesto, veselo in polno življenja. Kot otroka morske obale jo zanimajo Ribe, Motivi iz Splita in Trogira ter Primorska vas. Dobri po kompoziciji sta njeni dve Tihožitji ter barvno živahno Cvetje.

Pravkar opisana razstava je dala slehernemu obiskovalcu mnogo lepega in dobrega ter jo je moral zapuščati z globokim zadoščenjem. Naše žene-umetnice pa so z res odlično umetniško razstavo zopet dokazale, da vendarle včasih še drže pesnikove poetične besede, da so žene tiste, ki vpletajo nebeške rožice v našo zemsko mizerijo.

Jela Humeck-Trnkoczy — Podoba — Olje

SLIKANJE ZA ZABAVO

V večini primerov mislimo, da so to krila — lahkotna in urna kakor metulji, ki letajo od cvetice do cvetice. Vse težje stvari in vse tisto, kar mora opraviti dolgo pot, pa potuje po kolesih.

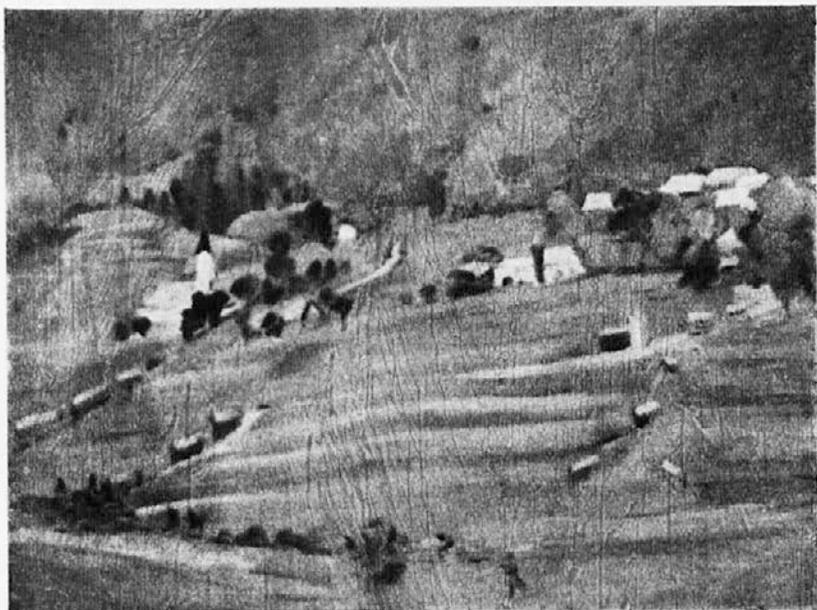
Če slikamo na prostem, si slede poedine poteze tako naglo druga za drugo, da se zdi proces prevajanja iz svetlobe v barvo in iz barve v svetlobo maloda nezaveden. Toda vse velike pokrajine so bile upodobljene med štirimi stenami in često že dolgo po tistem, ko je umetnik zbral svoje prve vtise. V mračni kleti je holandski italijanski mojster ponovno vtelesil bleščeči led holandskega karnevala ali žareči sončni sij Benetk in rimske Campagne. V tem primeru je torej potreben ogromen vizualen spomin. Razviti moramo ne le svoj opazovalni dar, marveč tudi svoj spomin — s katerim prenesemo vtise skozi tuj medij in jih upodobimo cele ure, dneve ali celo mesce potem, ko je izginil naš upodabljeni prizor in je obledel sončni sij.

Nek prijatelj mi je povedal, da so morali učenci Whistlerja, ko je imel ta šolo v Parizu, opazovati modele v pritličju in venomer letati v prvo nadstropje, kjer so slikali. Ko so bili že dovolj izurjeni, pa jim je postavil slikarska stojala še za nadstropje višje, sčasoma pa so nekateri izbrani učenci, ne da bi jih on silil k temu, letali kar čez šest nadstropij v podstrešje in so vso pot molili, da bi se jim podoba v duhu ne razblinila. To je morda le izmišljena anekdota, a vseeno nam kaj nazorno pove, kako izurjen, točen in trden spomin mora imeti umetnik in narobe: kako koristno nam je slikanje, če si hočemo vzgojiti točen in trden spomin.

Za človeka, ki hoče postati umetnik, ni boljše vaje, kakor da motri in požira s pogledom sliko, potlej pa jo šele drugi dan na novo naslika, ne da bi jo med tem sploh videl. Z ničemer si tako ne preizkusiš i opazovalnega daru i spomina.

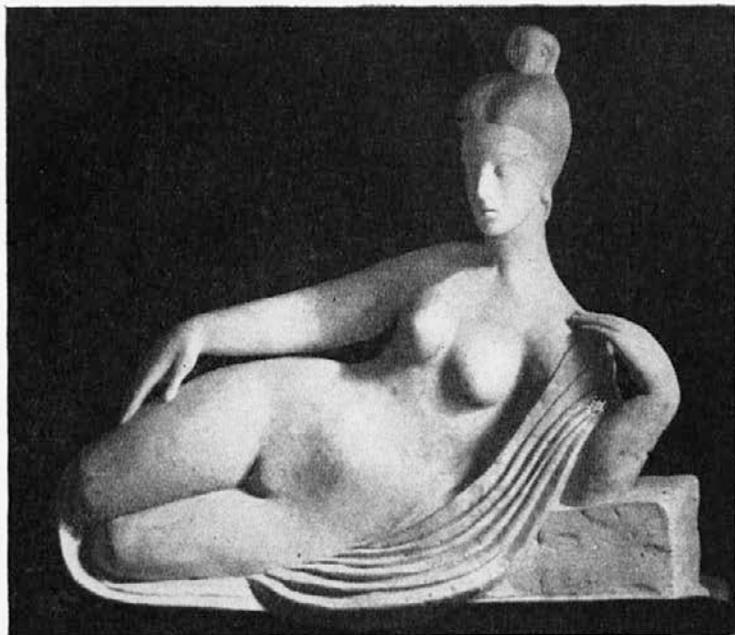
Milica Bešević — Motiv iz Ulcinja — Olje

Bara Remec — Dovje pri Mojstrani — Olje

Še težje je pa sestavljati povsem novo in dovršeno zamisel iz številnih poedinih vtisov, ki smo si jih dobro zapomnili, čeprav se pri tem opiramo na predhodne skice in pripombe glede barv. Edino tako so nastale zares velike krajine in samo tako sploh lahko nastanejo. Edino obseg slike nam brani, da ne bi delali na prostem. Nestalna svetloba nam skromno odmerja čas slikanja. Ista luč se nikoli več ne vrne. Ne moremo se vračati vedno znova v naravo, ne da bi slika med tem postala topa in pusta. Slikar mora izbirati med naglim, svežim, toplim in živim vtisom, ki pa po vsej verjetnosti zasluži le kratko življenje, in pa med hladnim, globokim in vnetim naporom spomina, znanja in volje, ki traja lahko cele tedne in ki edini utegne ustvariti pravo mojstrovino. Zelo priporočljivo je, da ne delamo v preveč naglih presledkih. Prepustimo ta čudoviti proces gradnje in izmišljanja umetnin rajši mojstrom, ki jih je izurilo vse njihovo umetnosti predano življenje. Pojdi ven na sonce in se zadovolji s tem, kar vidiš!

Slikanje je imenitna zabava. Ne poznam ničesar, kar bi ti bolj zaposlilo duha, ne da bi te telesno utrudilo. Naj te še tako mučijo sedanje skrbi in bojzani pred bodočnostjo, tisti hip, ko bo slika jela nastajati, v tvojem srcu ne bo več prostora zanje. Izginile bodo v mrak in v temo. Vsa luč tvojega razuma se bo usredila na to nalogo. Čas bo obstal v spoštljivi razdalji in šele po dolgem oklevanju bo zajtrk zadirčno potrkal na vrata. Kadar sem moral stati pri paradah in celo v cerkvi, če smem reči kaj takega, sem vselej čutil, da pokončna drža človeku ni naravna, ker si jo je šele mukoma pridobil in jo ohranja le s težavo in z naporom. Vsakomur, ki ljubi slikanje, pa vse dokler se bo zanimal zanj niti najmanj ne bo neprijetnost slikati stoje, zdržema tri ali štiri ure.

Dana Pajnič — Žena — Mavec

Končno naj še povem, da nas slikanje močno navaja k potovanju. Ne, nič ni tako prijetno. Sleherni dan in ves dan ti izpolnjuje misel na to pot in potovanje samo, ki je tako poceni, tako dostopno, tako nedolžno, ki te tako vsega zaposli, razvedri in spočije. Prazen hrup turista se umakne mirnemu zadovoljstvu filozofa, ki ga še poživlja neodoljivo in kakor začarano veselje do dela in do naporov. Sleherna dežela, kjer sije sonce in sleherni njen kotiček ti nudi svoj sujet. Luči, ozračje in lege so povsod povsem drugačne kakor kjerkoli drugod, in vse imajo svoj prirojeni čar. Tudi če si le ubog slikarček, čutiš vpliv tega prizora, ko vihtiš čopič, izbiraš tube in jih stiskaš na paletu, Tudi če ne moreš prikazati prizorišča tako kakor ga vidiš, ga vseeno občutiš, poznaš in ga občuduješ za vedno. Ko ljudje begajo z vlakom po vsej Evropi sem in tja iz enega delovnega centra ali zabavišča v drugega — ko tratijo denar za neštete in ogromne hotele in hrupne karnevale, se kaj malo zavedajo česa jim manjka in kako poceni se lahko dokopljejo do nad vse dragocenih stvari. Slikar pa zadovoljno hodi in caplja iz kraja v kraj in je venomer na preži za kakšnim bleščečim umetniškim metuljčkom, ki ga lahko ujame, nabode in varno odnese domov.

Navadil sem se, da slikam tudi v mračnih dneh. V mladosti pa sem si želel sončnega sija. Sir William Orper mi je nekoč nasvetoval, naj grem v Avignon, kjer je čudovita svetloba; in res, zlepa ne najdeš kraja, ki bi bil prikladnejši za slikarja, ki je še začetnik. Potlej greš lahko v Egipt, divji in blesteči Egipt, ki ti nudi v neskončnih različjih edinstveni in trojni sujet Nila, puščave in sonca. Pojdi v Palestino, ki je nenavadno lepa dežela — to je lepota tirkiza in opala — ki prav gotovo zasluži vso pozornost resničnega umetnika in še ni bila slikana tako,

Stefa Pažič — Otrok — Olje

kakor zasluži. Kaj pa Indija? Kdo je kdaj upodobil njen blede sijaj? Konec koncev pa ti — le da sije sonce — ni treba zapuščati domovine. Nič ni bolj živega od poliranega jekla in zlata gorskega potoka. Jutro in večer slehernega dne pa razkriva Temza londonskim meščanom lepoto in mu nudi užitek, ki jim po vsem svetu zlepa ne najde enakih.

(Konec)

(Prevedel Peter Donot)

Arne Novák 1880 – 1939

BAROČNA PRAGA

Pojdimo v zimskem večeru, ko leži na strehah sneg in v duši vonja po toplen božiču do hrama sv. Vida. Počakajmo na trenutek, ko bodo verni kanoniki stolnega kapitlja vstopili v svetovaclovsko kapelo, prepevajoč himnus iz desetega stoletja »Gospodin pomiluj.« Vstopimo ž njimi v kapelo, da bomo videli, kako kroži dim liturgičnega kadila okrog nežnih postav na freskah in okrog žarečih krizoprazov in ametistov v lestencih.

Razglejmo se potem okrog hrama, kjer se med snegom črnikajo drobni cveti vijolic, obrnimo se h gradu sv. Jurija — kdo izmed nas ne bi bil prepričan, da ima Praga povsod gotosko dušo?

Veliki tvorec gotoske Prage, Francoz, ki ga je usoda napravila za vladarja severne države, srednjeveški ekstatik, pomaknjen na mejo starega reda, kjer sta praktično krščanstvo in poganska renesansa že odklanjali neživljenjsko

cerkveno gotsko kulturo, Karel IV. je bolehal vse življenje na neozdravljivem domotožju po domu svojega srca — Parizu.

Nečak francoskega kralja in učenec francoskega papeža, je neprenehoma primerjal Prago z gotsko prestolnico ob Seini. Francoski stavbarji in kiparji so postavljali v Pragi smeje svode in kvišku hrepeneče vitke stolpiče v sredo zgoščenega mesta in v oddaljeno, razgibano okolico, ustvarjali so zamolčke sence mestnih obokov, razkošne stolpe nad jasno vodno gladino pri vstopu v Staro mesto. V meščanskih in trgovskih ulicah so dvignili bele pomole, zarastle s krhkim in lahkim listjem gotске ornamentike. Prav tule v tem luksemburškem Parizu, ki je mólil k francoskim svetnikom, disputiral o bogoslovskih potankostih po vzoru Sorbonne, naj bi se dvignila orjaška katedrala, vzrastla po arhitektonski in miselni konceptiji gotskega francoskega kralja.

Toda dom sv. Vida je ostal le orjaški drobec. Čarobni sen o gotskem mestu so prevpili viharji nepopustljivega triumfa treznega, ostrega in praktičnega krščanstva, v katerem je francoska kulturna pravljica morala lepo popustiti slovanskemu rodu.

Gotska duša strogo cerkvene in družabno zelo odločne Karlove Prage se bistveno razlikuje od tistega novega življenjskega sloga, ki je dražestno okamenel v Prašni brani in v tistih mostnih stolpih, s košato, mladostno zapravljivo, brstečo in cvetočo ornamentiko, z razkošnimi, fantastičnimi spleti prirodnih in arhitektonskih motivov. Samo na pol še razumemo danes tisto dobrovoljno posvetno božanstvo vladislavske dobe, ki jo je hrepeneče in žareče ljubil bakalavreat Matouš Rejsek in katere hvalo je opeval zdaj razkošno, zdaj malo prisiljeno in izumetničeno pesnik zgodnje češke renesanse, pan Bohuslav Hasištejski iz Lobkovic.

Toda kdo nam je bližji in dražji od vseh genijev, kot božanstvo mesta Prage, katere navzočnost pravtako doživljamo v sencah Starega mesta, kot tudi v odrevenelem nasmehu Male strane, ali pa v vzneseñih molčečih palačah in samostanih na Hradčanih.

To božanstvo ni preprosto. Resnična Praga spada med ona mesta velike preteklosti, v katerih najdemo več genijev raznih vekov, različnih voljà in različnih kultov. Če se zavzamemo za zaščito enega, nas odvrnejo druga obličja, ki so drugo drugemu nerazumljiva. Lahko pa ljubimo Prago tako, da se v vsaki dobi zaupamo drugemu geniju. S tem smo si obogateli življenje in pripravili možnost, da se obrnemo k mnogoterim drugim kulturnim formam. Pogrešil bi, kdor bi lastnosti usode in smisel praške mestne celote preveč pripisoval premočrtnosti: najbolj svojstvena tajnost Prage bi utekla njegovi preprosti in poenostavljeni pozornosti, kajti pametnejše je v ponižnem in osredotočenem kultu vdajati se samotarskim razgovorom z raznimi geniji, ki gospodujejo nad Prago!

Iz Brna smo sprejeli poročilo, da je v tragični in usodepolni borbi češkega naroda za svobodo padel dne 28. novembra eden njenih najpomembnejših sinov, profesor češke književnosti in rektor univerze v Brnu — Arne Novák.

Odličnega češkega esejista, kritika in književnika je odlikovala izredna razgledanost v vseh kulturnih vprašanjih in odkritosrčna, nezlomljiva ljubezen do vsega, kar je slovanskega.

Gornje vrstice iz Novákovnega obširnega esejja »Praha barokni« priobčujemo kot skromen spomin na velikega pokojnika, ki je bil tudi odličen poznavalec in z. est zagovornik slovenskega kulturnega življenja.

Uredništvo

Mikulaš Galanda — Ljubezen — Risba 1922

MIKULAŠ GALANDA O SVOJI UMETNOSTI

(Iz razgovora napisal J. Pospišil)

Nikoli nisem imel namena govoriti o lastnem delu in ustvarjanju, le sem in tja sem nakazal svoje misli o upodablajoči umetnosti. Verjetno je, da to, kar je bila včeraj resnica — danes ne drži več — resnice ni... S tem nočem trditi, da upodablajoči tok, kateri je v zadnjih letih tolikokrat menjal svojo smer, ni prinesel upodablajočih vrlin. Izraz v umetnosti? To je kalejdoskop, v katerem se menjajo skupine podob.

Umetnik slika podobo z občutjem. Nikdar ne naslika to, kar vidi, več ali manj odzame ali pa več ali manj opusti. Umetniku je natura le slovar. Zelo je

zmotno naziranje, da mora umetnik posnemati naravo. Če pogledate soho Michelangelovo ali podobo Rubensa, pomislite, da niste še nikoli tega v naravi videli. Tudi Tizianovi akti in Botticellijeve ženske postave v naravi ne obstojajo. Rembrandt je naslikal sebe neštetokrat, v začetku se je idealiziral, pozneje se je slikal kot pijanca: pretiraval je v barvah in oblikah. Nova umetnost ustvarja nove oblike, narava je samo slovar. In tako je slika le podoba ustvarjanja z upodabljaljivimi prvinami. Barva in linija sta zakonska podlaga sliki. Splošno ljudje tega ne poznajo in zato je tako malo onih, ki razumevajo moderno umetnost. Nimajo nobene kontrole in z naravo jo tudi ne morejo primerjati. Zato tolikokrat moderni umetnik ostane sam in občinstvo tolikokrat zmotno misli, da se norčuje z njim. Moderne podobe ne razume in ne dojame laik v desetih minutah. Krasna primera je v knjigi Galsworthyja — neki Forsyte, ki je zbiral vse življenje slike, je šele po dvajsetih letih razumel in dojel Gauguina.

Še enkrat: če vidimo podobo, kakršno koli, nikdar je ne primerjajmo z naravo. Ko vidite mizo ali stol, ne mislite na bukev ali hrast, iz katerega sta napravljena. Podoba je samostojna ustvaritev, napravljena po zakonih upodabljaljoče umetnosti. Sentimentalnost in sladkoba nimata nič skupnega z umetnostjo.

Verujem, da bi ljubezen do umetnosti zbližala ljudi, narode!

Zato v šole pouk o zgodovini upodabljaljoče umetnosti!

M. Galanda

J. Ciegelsky — Fantazija — Olje

Miha Maleš

Firmin van Hecke — Miran Jarc

Samson in Dalila

(Iz flamske lirike)

V poljubih si me s strupom napojila,
o, s sladkim strupom žene, ki se vdaja,
a, če priznam resnico ti do kraja,
si tudi ti iz iste čaše pila.

Položi mi na prsi trudno glávo.
naj tvojega telesa mi paleči
objemi zbičajo krvi rdeči
požar, da vtoneva v slasti motnjavo.

To je ljubezni žgoča muka vseh!
prelitje neko noč, poslej iskanje;
se li zrcalim v ljubljenih očeh?

Kdo videl ženski duši je do dna?
Kateri ženi mož se ves preda?
In vendar ne utihne vzdihovanje.

A. J. Korušin — Zadržji košček kruha — Oljje

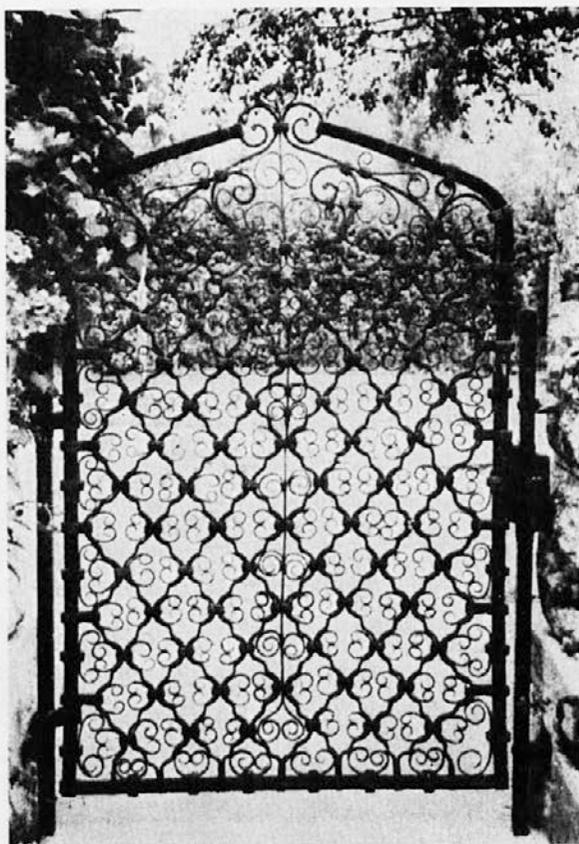
Lesena in rdeče poslikana hiša s hodnikom iz leta 1793 — Kapele pri Brežicah

Hiša iz leta 1828 v Domžalah

Hiša iz leta 1700 v Prelasku pri Podčetrniku

Stara baročna vrata v Ljubljani — Kovano železo

IZ UMETNIŠKEGA SVETA

Umetnostna razstava likovnih umetnic iz Beograda, Zagreba, Sušaka in Ljubljane je bila 5. novembra t. l. odprta v Jakopičevem paviljonu in je trajala do 20. novembra. Razstavile so Milica Bešević iz Beograda, Mara Kralj, Dana Pajnič, Stefa Pažič iz Zagreba, Elda Piščanec, Mira Pregelj, Bara Remec, Božena Ružič iz Sušaka, Avgusta in Henrika Santel, Jela Trnkoczy in Anica Sodnik-Zupanec skupno 87 del, od tega 8 plastik D. Pajničeve. Razstava je, razen nekaterih malih izjem, pokazala polno vrednost ženskih zastopnic v domači likovni umetnosti in bi bilo le pozdraviti, da bi bile take razstave pogostejše. V današnji številki objavljamo nekaj slik s te razstave.

V Zagrebu sta bili, poleg Svečnjakove, v zadnjem mesecu dve pomembni razstavi.

V Domu likovne umetnosti na Trgu kralja Petra je razstavljala Skupina hrvatskih umetnikov z Vladimirjem Becićem, Antunom Mezdjičem in Ivom Režekom na čelu, v umetniškem paviljonu na Trgu kralja Tomislava pa je bila konec novembra svečano odprta XVI. razstava hrvatskih umetnikov, med katerimi je razstavil tudi Slovenec Zoran Mušič, od Hrvatov pa Babić, Generalić, oba Hegeđušića, Kovačević, Radauš, Svečnjak in drugi, skupno 143 del. Priključena so bila tudi dela nadarjenih mestnih in podeželskih otrok iz Zagreba in okolice. Svečani otvoritvi je prisostvoval dr. Vladko Maček.

Nova umetniška galerija v Varaždinu. Dne 8. novembra je bila odprta nova moderna galerija v tem majhnem hrvatskem mestecu. Prostori so v prenovljenem gradu, galerija pa ima namen zbirati le moderna dela hrvatskih umetnikov.

Leningrajska akademija znanosti in umetnosti je sredi novembra svečano proslavila 75letnico svojega obstoja. Ob tej priliki je bila v okvirju akademije organizirana velika umetnostna razstava.

O slikarju Rihardu Jakopiču je v oktobrski številki beograjske revije »Umetniški pregled«, ki jo v redakciji Milana Kašanina izdaja Muzej kneza Pavla, priobčil za sedemdesetletnico rojstva

obširno študijo dr. Francè Mesesnel. Razpravo spremlja devet lepo natisnjenih reprodukcij slikarjevih del iz beograjskih in ljubljanskih zbirk.

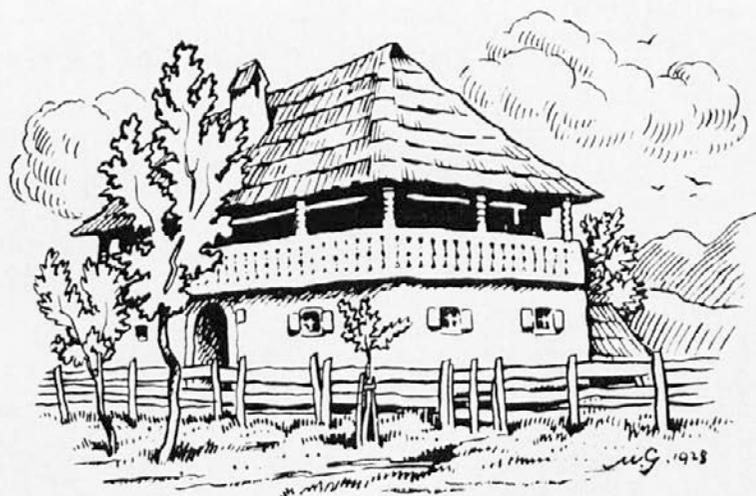
Pregled reproduciranih del

V zadnjih številkah naše revije smo opozorili na največje slikarje italijanske renesanse Leonarda, Raffaela, Michelangela. Tudi o benečanski šoli (Giovanni Bellini, Giorgione, Tizian, Tintoretto) smo že pogosto govorili. Za bodočnost v razvoju slikarske umetnosti pa je bil najbolj pomemben slikar Antonio Allegri da Correggio 1494—1534), ki spada poleg Michelangela že med utemeljitelje novega sloga, tako imenovanega baroka.

Z razvojnega stališča je smatrati Correggia za najbolj naprednega slikarja italijanske visoke renesanse, ki je imel oči uprte že v bodočnost. Svoje kompozicije je osvobodil značilnega simetričnega reda, ki je veljal še v renesansi, slike so dobile nove gibčnejše in svobodnejše elemente, smatrnno je znal uporabljati tudi učinek svetlobe in sence, morda najvažnejša pa je Correggijeva nova slikarska pot k tistemu znanemu dekoracijskemu sistemu, ki je postal kasneje vzor vsem baročnim freskantom. Gre za ustvaritev z arhitekturo zvezanega slikarskega videza, ko redna arhitektura izgine in se nebo dejansko združuje z zemljo in slika ne predstavlja več za sebe zaključene tvorbe, marveč je že komponirana s stališča globoko pod sliko stoječega gledalca, skratka za ustvaritev tistega znanega iluzionističnega slikarstva, katerega primere najdemo vse do 19. in celo 20. stoletja v cerkvenem in tudi profanem slikarstvu. Za tak način slikarskega izražanja je omeniti znamenite Correggiovne freske v stolnici v Parmi, ki so postale vzor in šola vsem bodočim slikarskim rodovom (prim. Jelovškove freske v cerkvi sv. Petra v Ljubljani!).

Slika »Sveta noč«, ki jo objavljamo, predstavlja po nežnosti čustev eno najlepših del zakladnice svetovne umetnosti. Svete figure so naslikane človeško, ne pa idealizirane in zatopljene v sveti mir, kot je bila navada pri slikarjih renesanse, zato govorijo h gledalcu mnogo prepričevalnejše, najsi je slika morda izgubila na resni religiozni vsebini, ki je bila do tedaj v navadi.

Takih novih elementov bi ob nadaljnji primerjavi Correggiovne slike s sodobnimi

Maksim Gaspari
Koroški dom iz
Sp. Bistrice v Rožu

Hiša iz leta 1800
v Zg. Sušici
na Bizeljskem

Lesena in ometana
hiša v Novi vasi
pri Pruju

celi renesančnih mojstrov lahko našteji več, že iz teh kratkih podatkov pa je razvidno, da imamo opraviti z velikim mojstrom, ki je pravilno pojmoval duh časa in z nezmotljivim očesom gledal naprej v stremjenja nove baročne umetnosti.

Correggio je moral biti s svojim življenjskim delom, ki je pognalo tako trdne korenine izredno zadovoljen, kar izpričuje tudi njegov izrek ob pogledu na Raffaellovo sv. Cecilijo, ko je v plemenitem zanosu vzkliknil: »Tudi jaz sem slikar« (Anch'io son pittore). Izrek zgodovinsko sicer ni dokazan, pripisujejo ga vsekakor temu mojstru, kaže pa vendarle, da so nasledniki Correggia, ki so izrek ohranili bodočnosti, imeli mnogo pravilnejši odnos do njegove umetnosti, kot pa tisti kanonik, ki je ob pogledu na Correggiove burno razgibane in kakor v ekstazi naslikane figure na freskah v stolnici v Parmii, imenoval tako slikarstvo »juho žabjih krakov«.

P. A. Renoir, francoski impresionist, je bil v naši reviji že pogosto omenjen (glej tudi dr. Šijančev članek!). Slika »Klovna«, ki jo objavljamo, je v muzeju Kröller-Müller v mestu Ede na Nizozemskem. Muzej je bil pred kratkim odprt s podporo kraljice Viljemine.

Edgar Degas (1834—1917) je bil pravtako francoski impresionist. Zlasti znane so njegove številne slike plesalk iz pariške velike opere. Risbo, ki jo objavljamo, je odkupil za svoje zbirke muzej National Gallery of Victoria v Melbournu v Avstraliji.

Rusko in poljsko slikarstvo zastopata v tej številki A. I. Korušin, s tipično rusko žanrsko sliko in J. Ciegiel-sky s seccionistično nastrojeno »Fantazijo«.

EX

LIBRIS

MIHA M_ALEŠ
M. Galanda

z knih

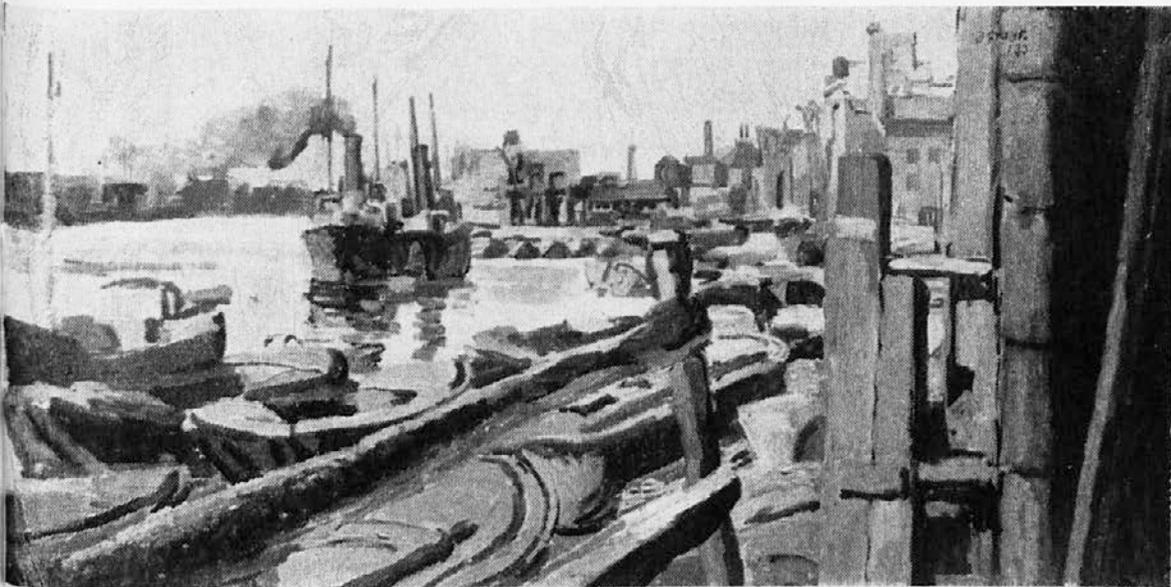
M. Galanda

Ferdinand Hodler (1853—1918), eden najbolj znanih švicarskih slikarjev (glej »Umetnost« II. str. 192, 195), je bil pred svetovno vojno tudi v Nemčiji zelo vpoštevani slikar in so ga pogosto celo pretirano slavili. Leta 1914., ko so Nemci obstreljevali med drugim tudi svetovno znano gotsko katedralo v Reimsu, pa je Hodler v Ženevi podpisal poleg drugih uglednih likovnih umetnikov protestno izjavo, ki je označevala postopanje tedanjega nemškega armadnega poveljstva za barbarstvo.

Posledica je bila, da so Hodlerja v Nemčiji takoj črtali iz seznama nemškega umetniškega društva in je javno mnenje celo zahtevalo, da se Hodlerjeva dela v Nemčiji takoj prodajo v korist »Rdečega križa«. Hodler je poslal brzojavko v Jenö, v kateri je navedel, da ni protestiral proti Nemcem in nemški kulturi, marveč le proti barbar-skemu aktu vojnega poveljstva in da bi prav tako protestiral, če bi Francozi uničevali nemške umetnine. Vodilnih nemških krogov pa tudi to opravičilo ni omajalo od storjenih sklepov.

Nobelovo nagrado za literaturo za leto 1939 je prejel Frans Eemil Sil-lanpää, ki je največji sodobni finski pisatelj in romanopisec. Rojen je bil 16. septembra 1888 v kmečki koči vasice Hameen-kyrö v zapadni Finski. Njegovi najbolj znani romani so »Življenje in sonce« (1916), »Sveta beda« (1919) in »Vspavana mladost« (1931).

Evakuiranje umetnin med vojno je prizadelo francoskim oblastvom obilo

Duncan Grant — Pristanišče Rotherhithe — Iz razstave neodvisnih angleških slikarjev v Parizu

posla in skrbi. Ko so bile slike iz Louvra že naložene na tovorne avtomobile, so opazili, da so imele nekatere pošiljke dobrih šest metrov višine. Za največje umetnine, n. pr. »Potop Meduze« je bilo treba naročiti iz pariške »Komedije« posebne vlačilce, ki služijo sicer za prevoz kulis. Vsak traktor je tehtal naložen nad 14 ton in nekateri so bili naloženi tako visoko, da je bilo vprašljivo, če jih bo mogoče prepeljati, ne da bi poškodovali žice telefonskih in brzajavnih naprav.

Konservator René Huyghe, ki je nadzoroval prevoz, je radi tega napravil s svojim osebnim avtom poizkusno vožnjo, da je lahko našel cesto, po kateri je bilo mogoče prepeljati umetnine v zaledje. Ko je bilo to ugotovljeno, je krenila ekspedicija na pot s hitrostjo 18 km na uro.

»Potop Meduze« je še vedno ključeval. Pri vsaki telefonski in brzajavni napravi, ki je križala cesto, je bilo treba kolono ustaviti, dvigniti žice, da je imel kamijon prosto pot in nato žice zopet popraviti, da ne bi trpel normalni telefonski promet. Pošiljko umetnin je moral radi tega spremljati štab inženjerjev in elektr. tehnikov, ki jih je orderilo ministrstvo za pošto.

Prebivalstvo na deželi je radovedno ogledovalo čudno potovalno kolono in je radovedno vpraševalo, kateri cirkus se seli. Naključje je hotelo, da je louvrška pošiljka srečala resnični cirkus. Vodja tega cirkusa se

je ustrašil, da bi mu morda oblastva ne delala zaradi vojne sitnosti in se je s svojimi vozovi kar priključil kamijonom, ki so vozili umetnine. V tej čudni družini je zbirka umetnin iz Louvra prišla na odrejeno mesto.

»Potop Meduze«, ki je napravil toliko preglavic, je slika v olju ogromnih dimenzij in jo je leta 1819. naslikal Géricault (glej »Umetnost« III. letnik str. 230 in 239!). Slikar je naslikal z bujno domišljijo resničen tragično slavni dogodek iz leta 1816., ko se je pri Arguinu, 40 milj od vzhodne afriške obale potopila francoska ladja »Meduza«. 149 potnikov se je v naglici rešilo na zasilni splav in so 12 dni blodili po odprtem morju. Ko je končno prišla do splava rešilna ladja, je našla na splavu 15 mrtvecev, večina ostalih potnikov je utonila ali pa so jih požrli od glada izstradani redki preživeli člani posadke.

Jože Karlovšek — Slovenski domovi. V Ljubljani 1939 — Izdala in založila Kleinmayr & Bamberg d. z. o. z.

Avtor znanih del: Slovenski ornament (zgodovinski razvoj, ljudski in obrtniški izdelki) in Umetnostna obrt Jože Karlovšek je izdal že četrto knjigo, ki je to pot posvečena slovenskim domovom, v kateri obravnava raznolikost ustroja in oblike slovenskih naselij in hiš od najprimitivnejših početkov pa do udobnega in lepotnega razcveta. Pisec je orisal v knjigi zgodovinski razvoj,

IZ MOJE KNJIŽNICE

DR. ROBERT NEUBAUER

Miha Males

posamezne tipe, tehnične in dekorativne podrobnosti slovenskih podeželskih domov in hiš, podal je pa tudi poskus, kako je treba ustrezno prikrojiti sodobne podeželske stavbe domačemu slogu in okusu.

Tako bo knjigo s pridom uporabljal tako znanstvenik, kot tudi sodobni stavbenik, kadar bo prevzel nalogo, da postavi nov in današnjim prilikam odgovarjajoči slovenski dom.

Knjiga je bogato ilustrirana (nekaj najznačilnejših primerov slovenskih hiš objavljamo) deloma s fotografskim gradivom pa tudi z risbami M. Gasparija in Božidarja Jakca, ki je napravil tudi avtorjevo podobo. Lep tisk je oskrbela Jugoslovanska tiskarna.

Mojstrovine japonskega krajinarstva — Meisterwerke japanischer Landschaftskunst — Uvod prof. dr. O. Kümmel.

32 strani teksta s 13 slikami, 10 barvastimi prilogami in 12 enobarv. prilogami v tušu. **Cena: kartonirano RM 9.60, platno RM 12.80**
Založba Woldemar Klein Verlag, Berlin.

Gornja znana založba je pravkar izdala novo veliko srebrno knjigo, ki obravnava japonsko slikarstvo. Morda ni noben narod na svetu tako intenzivno povezan z naravo kot so Japonci in Kitajci in meščana ali kmeta, staro in mlado vleče resnična religiozna pobožnost k naturi.

Ni čuda, da je japonski umetnik ta nemačustva lahko pretvoril v najbogatejši slikarski jezik. Krajine mojstrov Hiroshige (1797—1858), Hokusaja (1760—1849) in njihovih učencev spadajo med najbolj čudovite slikarske stvaritve krajinarstva vseh časov.

V knjigi je objavljenih deset najlepših japonskih krajin skoraj v naravni velikosti s tehnično dovršenostjo, ki podaja vso rafiniranost tiskov originalnih barvastih lesorezov. Knjiga predstavlja sliko krajinarstva 19. stoletja, objavljene so poleg tega slike v tušu, ki segajo nazaj do petega stoletja.

Zelo lep in temeljit uvod je napisal prof. dr. O. Kümmel.

Beaux — Arts — Le Journal des Arts. Paris, 140 Fbg Saint Honoré

Po dvomesečnem presledku, ki so ga povzročili izredni vojni dogodki na zapadu, je pričel zopet izhajati gornji list za likovno umetnost in umetniško kulturo. Žurnal bo sedaj izhajal štirinajstdnevno v manjšem formatu, a tudi pri zmanjšani letni naročnini 30 frankov.

Kljub skrčenemu obsegu je list še vedno zelo lepo urejevan in prinaša pestra poročila z obilico ilustrativnega gradiva z vseh krajev sveta, prvenstveno zabeleži seveda kulturne dogodke v Franciji sami. V št. 348 od 15. XI. 1939 so zabeleženi tudi podatki o arheoloških izkopaninah v Jugoslaviji in Bolgariji in citira poročevalka Elisabeth de Manneville tudi naše znanstvenike dr. Ložarja, Nikolo Vuliča, Vasiča in druge.

Poročila iz Francije kažejo, da prihaja umetniško življenje v Franciji polagoma v normalni tir. Odpirajo se ponovno nekateri muzeji, organizirajo razstave, trgovci z umetninami so pričeli ponovno s prodajo.

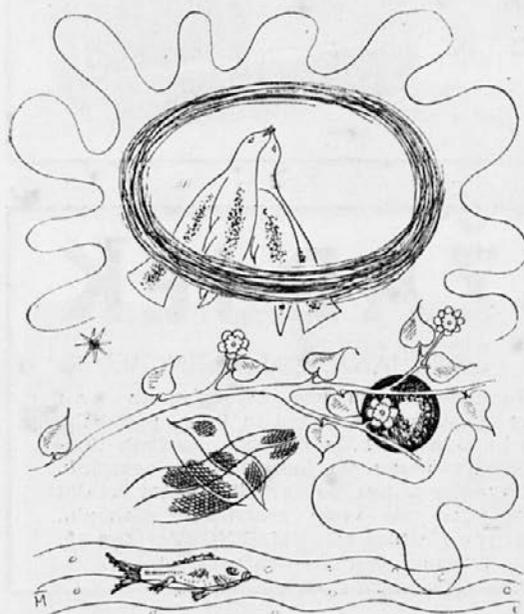
Ob koncu meseca bo prirejena posebna razstava del tistih slikarjev, ki so bili mobilizirani. Dela so bila izbrana nepristransko in ne oziraje na tendenco. Čisti dobiček bo porabljen za podpore družin slikarjev, ki so bili poklicani pod orožje.

Beaux — Arts še nadalje urejuje dosedanjí glavni urednik Raymond Cogniat, lastnik lista je znani zbiratelj slik in lastnik več razstavnih galerij Georges Wildenstein.

Klišeje za angela s Sv. Urha na Križni gori je iz prijaznosti posodila Akademsko založba v Ljubljani (iz dr. Steletove knjige »Monumenta artis slovenicae«).

Kot najbolj primerno darilo za vsako priliko

Vam priporočamo naše bibliofske izdaje v kolikor so še v zalogi.

Iz knjige K. H. Macha: Maj

Miha Maleš — Slovenski umrli. — 10 izvornih lesorezov (mapa), Kamnik, 1923 — Pošlo

Miha Maleš — Rdeče lučke ali risbe o ljubezni. Uvod napisal avtor, pesem Alojz Gradnik. Izšli dve izdaji: bibliofska numerirana z avtor. podpisom št. 1—100, vezana, navadna izdaja vezana, Ljubljana 1929 — Pošlo

Miha Maleš — Golnik. 15 izvornih lesorezov (mapa), Ljubljana 1935 — Pošlo

Miha Maleš — Sence ali knjiga lesorezov in linorezov. Uvod napisal upravnik Narodne galerije Ivan Zorman. Bibliofska numerirana izdaja št. 1—300, tiskana na japonski način, vezana, Ljubljana 1936 — Pošlo

Emile Schaub-Koch — Miha Maleš, monografija s prilogo v barvah. Slovenski in francoski tekst. Nad 80 reprodukcij na papirju za umetnostni tisk. Ljubljana-Florenca 1937. Vezano

France Prešeren — Sonetni venec. Izvirni linorezi Mihe Maleša z barvno prilogo Primčeve Julije. Uvod napisal dr. Rajko Ložar. Bibliofska numerirana izdaja št. 1—180. Ljubljana-Praga 1937. Vezano — Pošlo

Miha Maleš — Slavni Slovenci. Sedeminsedemdeset izvornih lesorezov. Uvod napisal urednik Umetnosti Martin Benčina. Bibliofska numerirana izdaja 1—195, vezano v platno, Ljubljana 1938 Cena 240.— din

Stane Mikuž — Litografije Mihe Maleša. 35 najznačilnejših litografij v reprodukciji. Poleg esejistične analize spremljajo ilustracije še pesmi A. Gradnika, M. Jarca, Desanke Maksimovičeve in M. Maleša. Ljubljana 1939

N'mav črez izaro in druge narodne koroške pesmi je naslov nove monumentalne izdaje naše založbe. Knjiga je bibliofska numerirana izdaja, ki je izšla v 200 izvodih 1—200 na japonski način tiskana v dveh barvah po izvornih lesorezih na antičnem papirju. Te pretresljive in otožne koroške narodne pesmi je opremil z izvornimi lesorezi mladi koroški rojak akad. slikar Franjo Golob. Le umetnik, ki je rojen na Koroškem, nam more podati pravo doživetje v podobi izgubljene zemlje... Uvod v knjigo je napisal univerz. prof. dr. Francè Stelè. Cena v platno vezanemu izvodu je din 150.—

Karel Hynek Mácha — Maj. — Poslovenil Tine Debeljak. Ilustriral in opremil Miha Maleš. Knjiga je izšla v bibliofski numerirani izdaji v dvestopetdesetih izvodih. Knjigi je priložena signirana izvorna ročna gravura pesnika K. H. Máche, ki je napravljena po novo odkriti lastni pesnikovi karikaturi in novih znanstvenih ugotovitvah o pravi podobi pesnika (prof. Malý). Ilustracije so v prvem delu knjige cinkografije po perorisbah, v drugem izvorni linorezi in v tretjem izvorne ročne gravure. Knjiga je tiskana na pravem lahkem antičnem papirju, vezana v polsujne in v domače platno. Ljubljana 1939 260 din.

Dovoljeno je tudi odplačevanje v rednih mesečnih obrokih.

BIBLIOFILSKA ZALOŽBA
LJUBLJANA, POD TURNOM ŠTEV. 5.

Zadnje novosti v konstrukciji radio aparatov in radio cevi

najdete združene v

PHILIPS RADIO

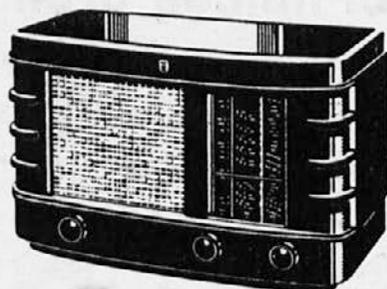
SERIJI 1939/40

Oglejte si bogato zalogo raznih modelov in
zahtevajte brezplačno predvajanje pri

H. SUTNER

LJUBLJANA, ALEKSANDROVA C. 6.

Prodaja tudi na obroke. Zahtevajte brezplačen prospekt in
cenik.

JOŽE ŽABJEK

KNJIGOVEZNICA — — LJUBLJANA, DALMATINOVA 10

TELEFON 24-87

Najmodernejše urejena delavnica za vsa knjigoveška dela. Hitra in točna postrežba pri nizkih cenah. Izdelovanje posebnih akcidenčnih vezav po individualnih osnutkih. Trgovske knjige po naročilu, lastni črtalni stroj za vse vrste rastriranih tiskovin. Izvirne platnice za »UMETNOST« (Din 15, z vezavo Din 20.— za vsak letnik).

NARODNA TISKARNA

V LJUBLJANI, KNAFLJEVA 5

IZVRŠUJE RAZLIČNE MO-
DERNE TISKOVINE OKUS-
NO, SOLIDNO IN POCENI

TELEFON ŠT. 31-22 – 31-26
POŠTNI ČEKOVNI RAČUN
V LJUBLJANI ŠTEV. 10.534